

Sveitarfélagið Árborg
Bárður Guðmundsson
Austurvegi 2, Ráðhúsi
800 Selfoss

UST

Umhverfisstofnun

Umhverfisstofnun
Sveitarfélagið Árborg, Austurvegi 2, 800 Selfoss

Stofnunin er opin frá miðnætti til miðnætti
í vinnudögum kl. 08:00 - 16:00

Netfang: ust@arborg.is
Sími: (+354) 591 2010

Umhverfisstofnunin hefur
www.umhverfisstofnun.is

Umhverfisstofnun
Áb. <i>09</i>
18 MAI 2004
54.22
Tilv. <i>UST20040300168</i>

11. maí 2004

Tilvísun: UST20040300168/6á

Aðalskipulag Árborgar 2002-2025. Ósk um ábendingar.

Umhverfisstofnun hefur borist erindi skipulags- og byggingarfulltrúa sveitarfélagsins Árborgar þar sem fram kemur að hafin sé vinna við aðalskipulag sveitarfélagsins. Er þess óskað að Umhverfisstofnun komi skriflegum ábendingum á framfæri nú á frumstigi varðandi þau málefni sem varða stofnunina.

Umhverfisstofnun vill á þessu stigi málsins koma eftirfarandi ábendingum á framfæri.

Náttúruminjar

Umhverfisstofnun bendir á að samkvæmt skipulagsreglugerð nr. 400/1998 skal í aðalskipulagi auðkenna og gera grein fyrir náttúruverndarsvæðum, staðsetningu þeirra og helstu einkennum, hvaða landnotkun er fyrirhuguð á svæðunum og hvaða reglur gilda á hverju þeirra um umgengni og mannvirkjagerð. Gera skal grein fyrir hvaða landnotkun er fyrirhuguð á náttúruverndarsvæðum og hvernig hún fellur að reglum sem gilda á hverju svæði fyrir sig.

Innan sveitarfélagsins Árborgar er ekkert friðlýst svæði en sex svæði sem falla undir önnur svæði á náttúruminjaskrá og skal afmarka þessi svæði sérstaklega á aðalskipulagsuppdretti. Um er að ræða eftirtalin svæði. Lýsingin á svæðunum er úr náttúruminjaskrá.

Kerin (Grýlupottar), Selfossi. (1) Kerin fjögur og nánasta umhverfi á tjaldsvæði bæjarins. (2) Sérkennilegar jarðmyndanir í Þjórsárhrauni, stærsta kerid er með hraunhvelvingu. Fræðslugildi.

Hraunbollar, Selfossi, (1) Bollar í Þjórsárhrauni við eystri sporð Ölfusárbrúar. (2) Sérkennilegir bollar í hrauni frá nútíma.

Fjörur við Stokkseyri og Eyrarbakka, Stokkseyrarhreppi, Eyrarbakkahreppi, Árnessýslu. (1) Fjörur, grunnsævi og skerjagarður frá ósi Ölfusár austur að Baugsstaðasíki. (2) Fjölskrúðugar fjörur, sjávarfitjar og lón. Sérstætt lífríki.

Kaldaðarnesengjar og Kaldaðarneseyjar, Sandvíkurhreppi, Eyrarbakkahreppi, Árnessýslu. (1) Engjar og votlendi í Straumnesi og allt suður að Óseyrarnesi. Til austurs ræður ræktað land jarðanna Kaldaðarness, Hreiðurborgar og jarða í Flóagafllshverfi. (2) Fjölbreytt votlendi með gróskumiklum gróðri og fjölbreyttu fuglalífi.

Vötn, tjarnir og flóð við Stokkseyri, Stokkseyri, Árnessýslu. (1) Vötn, tjarnir og flóð norðan vegar nr. 33, frá vesturenda Hafliðakotsvatns austur á Stokkseyrarheiði. Hafliðakotsvatn og Selvatn ásamt mýrum á milli þeirra, Skerflóð, Laugadæl, Ásgautsstaðavatn og Kakkavatn vestan í Stokkseyrarheiði. (2) Fjölbreytilegt land með mörgum litlum vötnum og tjörnum. Gróðurfar er mjög fjölbreytt og margvíslegur vatnagróður í vötnunum. Auðugt og fjölbreytilegt fuglalíf

Gamla-Hraun og nágrenni, Eyrarbakkaheppi, Árnessýslu. (1) Landspilda milli fjöru og vega nr. 33 og 34, vestan Hraunsár og austan Litla-Hrauns. (2) Fjölbreytt lífríki.

Samkvæmt 65. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd skal umhverfisráðherra eigi sjaldnar en á fimm ára fresti láta vinna náttúruverndaráætlun fyrir landið allt og leggja fyrir Alþingi. Eitt þeirra svæða sem er á tillögu Umhverfisstofnunar að náttúruverndaráætlun 2004-2008 er innan sveitarfélagsins Árborgar, þ.e. Stokkseyri og Eyrarbakki sem lagt er til að verði gert að friðlandi. Það svæði er þó ekki á meðal þeirra svæða sem eru á tillögu til þingsályktunar um náttúruverndaráætlun 2004-2008 sem lögð hefur verið fram á Alþingi.

Umhverfisstofnun bendir á að samkvæmt 38. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd þarf leyfi stofnunarinnar til framkvæmda þar sem hætta er á að spillt verði friðlýstum náttúruminum. Leita skal umsagnar og tilkynna stofnuninni um framkvæmdir þar sem hætta er á að spillt verði öðrum náttúruminum á náttúruminjasrá. Rétt er að þetta komi fram í greinargerð með aðalskipulaginu.

Umhverfisstofnun telur mikilvægt að sveitarfélagið marki sér skýra stefnu í málum er varða náttúruvernd og að tekin verði frá til framtíðar þau svæði innan skipulagssvæðisins sem hafa verndargildi og eru mikilvæg á héraðs-, lands- eða heimsvísu. Mikilvægt er að tryggja vernd slíkra svæða, þ.á.m. svæða sem nýst geta til útivistar og náttúrufræðslu. Má í því sambandi m.a. benda á að svæði meðfram ám og vötnum hafa oft mikið útivistargildi. Umhverfisstofnun bendir einnig á að hafa ber í huga að heilleg strönd er náttúruverðmæti og því æskilegt að halda ströndinni eins óraskaðri og hægt er. Við skipulag byggðar og framkvæmda ætti að gæta þess að ekki verði hindrað aðgengi almennings að vatns-, ár eða sjávarbakka, sbr. lög nr. 44/1999 um náttúruvernd.

Besta tryggingin fyrir vernd svæða sem hafa verndargildi er fornleg friðlýsing skv. lögum nr. 44/1999 um náttúruvernd þar sem slíkt tryggir verndun þeirra til framtíðar. Ef ekki er vilji til friðlýsingar skv. lögum um náttúruvernd má í aðalskipulagi skilgreina svæði sem njóta skulu hverfisverndar vegna sögulegs, náttúrulegs eða menningarlegs gildis, án þess að um lögformlega friðun sé að ræða. Mikilvægt er að settar séu skýrar reglur um landnotkun á svæðum sem njóta hverfisverndar, sbr. skipulagsreglugerð nr. 400/1998.

Umhverfisstofnun hvetur til þess að skráðar verði náttúruminjar innan sveitarfélagsins samhliða vinnu við aðalskipulagið.

Jarðmyndanir og vistkerfi

Umhverfisstofnun vekur sérstaka athygli á 37. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd sem fjallar um vernd ákveðinna jarðmyndana og vistkerfa. Samkvæmt því skulu eftirtaldar jarðmyndanir og vistkerfi njóta sérstakrar verndar og skal forðast röskun þeirra eins og kostur er:

- a. eldvörp, gervigígar og eldhraun,
- b. stöðuvötn og tjarnir, 1.000 m² að stærð eða stærri,

- c. mýrar og flóar, 3 hektarar að stærð eða stærri,
- d. fossar, hverir og aðrar heitar uppsprettur, svo og hrúður og hrúðurbreiður, 100 m² að stærð eða stærri,
- e. sjávarfitjar og leirur.

Leita skal umsagnar Umhverfisstofnunar og náttúruverndarnefndar áður en veitt er framkvæmda- eða byggingarleyfi, sbr. 27. og 43. gr. skipulags- og byggingarlaga, nr. 73/1997, til framkvæmda sem hafa í för með sér röskun ofangreindra jarðmyndana og vistkerfa nema fyrir liggja aðalskipulag samþykkt eftir gildistöku laga um náttúruvernd þar sem umsögn liggur fyrir.

Umhverfisstofnun vekur athygli á að til að stofnunin geti gefið umsagnir um aðalskipulagstillögur m.t.t. þeirra jarðmyndana og vistkerfa sem taldar eru upp í 37. gr. fyrrgreindra laga verður í aðalskipulagi að gera fullnægjandi grein fyrir þeim svæðum innan viðkomandi sveitarfélags þar sem slíkar jarðmyndanir og vistkerfi er að finna. Því er nauðsynlegt að í skipulagstillögum eða þemakortum með þeim komi fram staðsetning þeirra innan skipulagssvæðisins. Að öðrum kosti verður að setja þann fyrirvara í aðalskipulagi að leita skuli umsagnar Umhverfisstofnunar um framkvæmdir þegar hætta er á að slíkum jarðmyndunum og vistkerfum verði raskað, þrátt fyrir að aðalskipulagið sé samþykkt eftir gildistöku laganna.

Rétt er að benda á að í 37. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd er með eldhraunum ekki eingöngu átt við hraun sem runnið hafa á sögulegum tíma. Í athugasemdum við frumvarp til laga um náttúruvernd kemur fram að útbreiddar landslagsgerðir á Íslandi sem teljast sérstakar á heimsmælikvarða eru fyrst og fremst gosmyndanir frá nútíma og síðasta hlýskeiði ísaldar. Af þeim sökum er talin ástæða til að umgangast slík landsvæði með sérstakri varúð.

Efnistaka

Umhverfisstofnun telur að gerð heildaráætlunar um núverandi og fyrirhuguð námusvæði, sbr. skipulagsreglugerð nr. 400/1998, sé mikilvægur hluti af aðalskipulagsgerð. Í aðalskipulagi skal gera grein fyrir staðsetningu og stærð efnistökusvæða og fjalla um efnistöku í samræmi við lög nr. 44/1999 um náttúruvernd. Einnig þarf að marka á sem nákvæmastan hátt fyrir útlínunum efnistökusvæða á skipulagsupprætti.

Umhverfisstofnun fer fram á að upplýsingar og áætlanir um efnistöku verði settar fram í aðalskipulagi í samræmi við VI. kafla laga um náttúruvernd, sem fjallar um nám jarðefna. Í því sambandi má benda á að ekki þarf að leita umsagnar stofnunarinnar um námur skv. 47. gr. fyrrgreindra laga ef fyrir liggur umsögn stofnunarinnar um námur skv. 33. gr. laganna. Til að stofnunin geti veitt fullnægjandi umsögn um nýjar námur innan sveitarfélagsins sem settar eru fram í aðalskipulagi telur stofnunin brýnt að henni berist áætlanir um efnistöku og upplýsingar um vinnslutíma og frágang þessara efnistökuastaða, í samræmi við ákvæði 48. og 49. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd.

Vakin er athygli á að samkvæmt 47. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd er öll efnistaka á landi og af eða úr hafsbotni innan netlaga háð framkvæmdaleyfi hlutaðeigandi sveitarstjórnar. Eiganda eða umráðamanni eignarlands er þó heimil án leyfis minni háttar efnistaka til eigin nota nema um sé að ræða jarðmyndanir og vistkerfi sem njóta verndar skv. 37. gr. laga um náttúruvernd.

Svæði fyrir frístundabyggð

Að mati Umhverfisstofnunar er nauðsynlegt að gerð sé skýr grein fyrir frístundabyggð í aðalskipulagstillögum. Fram komi m.a. hvaða svæði eru ný og á hvaða svæðum gert er ráð fyrir stækkun núverandi frístundabyggðar.

Umhverfisstofnun bendir á að samkvæmt skipulagsreglugerð skal í aðalskipulagi gera grein fyrir staðsetningu og stærð svæða, þéttleika byggðar og öðrum einkennum þegar byggðra og fyrirhugaðra svæða fyrir frístundabyggð, eftir því sem þurfa þykir. Gera skal grein fyrir tengslum svæðanna við samgöngur, þjónustu og opin svæði. Einnig skal gera grein fyrir áfangaskiptingu og áfangaröð, eftir því sem kostur er. Umhverfisstofnun telur mikilvægt að þessar upplýsingar komi fram í greinargerð með aðalskipulaginu.

Umhverfisstofnun telur mikilvægt að við skipulagningu sumarhúsasvæða sé lögð á það áhersla að raska ekki svæðum á náttúruminjasrá eða jarðmyndunum og vistkerfum sem njóta skulu sérstakrar verndar skv. 37. gr. laga um náttúruvernd.

Skógrækt

Umhverfisstofnun telur mikilvægt að í aðalskipulaginu verði gerð grein fyrir þeim svæðum sem ætluð eru undir skógrækt í samræmi við kafla 4.14.2 í skipulagsreglugerð nr. 400/1998 þar sem segir að sérstaklega skuli gera grein fyrir ræktuðum svæðum, uppgræðslusvæðum og skógræktarsvæðum innan landbúnaðarsvæða. Ef skógræktarsvæði verða ekki afmörkuð sérstaklega á aðalskipulagsupprætti telur stofnunin nauðsynlegt að sýna skógræktarsvæði á sérstöku þemakorti.

Að mati Umhverfisstofnunar er nauðsynlegt að sett verði fram skýr stefnumörkun varðandi skógrækt í aðalskipulaginu ef stefnt er að eflingu skógræktar innan sveitarfélagsins og að sett verði fram sérstök markmið um hvernig standa beri að skógrækt. Stofnunin telur nauðsynlegt að sett verði sértæk markmið eða skilyrði varðandi skógrækt, s.s. að skógrækt spilli ekki kennileitum í landslagi, jarðmyndunum og búsetuminjum; þess verði gætt að planta ekki alveg niður undir vatnsbakka; ekki verði plantað í mýrlendi og þess gætt að ekki skapist hætta á þurrkun tjarna og annarra votlendissvæða; a.m.k. 30 – 50 m svæði frá vatni og votlendi verði undanskilið skógrækt.

Umhverfisstofnun telur að með gerð aðalskipulags skapist tækifæri fyrir sveitarfélagið til að marka stefnu um þennan málaflokk.

Hljóðvist

Umhverfisstofnun bendir á að við skipulag byggðar er nauðsynlegt að uppfyllt séu ákvæði reglugerðar nr. 933/1999 um hávaða. Benda má á að drög að nýrri reglugerð eru í vinnslu, en ekki er enn ljóst hvenær sú reglugerð mun taka gildi.

Úrgangur

Umhverfisstofnun bendir á að nýverið tóku gildi lög nr. 55/2003 um meðhöndlun úrgangs og reglugerðir um brennslu, urðun og meðhöndlun úrgangs [737/2003 um meðhöndlun úrgangs, 738/2003 um urðun úrgangs og 739/2003 um brennslu úrgangs]. Enn fremur tóku nýverið gildi lög nr. 162/2003 um úrvinnslugjald.

Umhverfisstofnun bendir jafnframt á að stofnunin hefur nýverið gefið út landsáætlun um meðhöndlun úrgangs 2004-2016 í samræmi við lög nr. 55/2003 um meðhöndlun úrgangs. Landsáætlunin er almenns eðlis og m.a. til leiðbeiningar fyrir sveitarfélög varðandi svæðisbundna áætlanagerð sem á að vera lokið fyrir 1. apríl 2005.